

Radiotelevisió pública i pluralisme informatiu a Catalunya

Maria Corominas

Introducció

En resposta a un encàrrec del Parlament de Catalunya, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) va elaborar un informe sobre el pluralisme informatiu a la ràdio i la televisió (1). L'informe analitza el marc legal vigent a Espanya i a Catalunya i les experiències desenvolupades a països europeus com França, Portugal, Itàlia o Gran Bretanya en matèria de pluralisme informatiu. Aporta també un estudi de continguts dels informatius de les televisions i ràdios catalanes. A més, recull els punts de vista dels diversos sectors –responsables polítics, d'associacions i entitats, professionals dels mitjans– i fa una aproximació a la percepció de la societat catalana sobre el pluralisme informatiu mitjançant un estudi d'opinió pública.

Aquest article es planteja una lectura i una anàlisi de les dades d'aquest estudi d'opinió, que es va realitzar entre els dies 16 i 17 de febrer de 2001 (2). D'una banda, s'hi estudia la percepció sobre els mitjans públics (ràdio i televisió); en segon lloc, sobre el pluralisme i, finalment, sobre la relació entre mitjans públics i privats.

1 Ràdio i televisió públiques

La població de Catalunya es declara, de forma molt majoritària, a favor de l'existència de mitjans públics de ràdio i de televisió: el 83,7% del total d'enquestats hi està a favor i un 8,6% en contra.

No hi ha diferències gaire significatives en funció del lloc de residència –el percentatge més baix que creu necessari aquests mitjans es dona a la demarcació de Barcelona, amb el 82,8% i el més alt a Girona, amb el 88,7%– ni de sexe –84,5% d'homes i 82,9% de dones–. En canvi, cal remarcar com el grup d'edat més jove (de 16 a 17 anys) és el que es manifesta menys convençut de la necessitat d'aquests mitjans: només un 62,5% dels enquestats d'aquesta franja d'edat els troba necessaris; un 23,6% no, un 6,5% no ho sap i un 7,4% no respon (3). A l'altre extrem hi ha no pas el col·lectiu de les persones de més edat (que en una proporció del 73,3% hi està a favor i és el segon "menys convençut") sinó els individus entre 50 i 64 anys: nou de cada deu es declaren convençudes de la necessitat d'aquests mitjans i només el 5%, en contra.

Taula 1

Ràdio i televisió públiques: Població que en defensa la necessitat (per edat i nombre de població del municipi)

	Total	Edat						Població del municipi			
		16-17 anys	18-24 anys	25-34 anys	35-49 anys	50-64 anys	+ 64 anys	- 5.000 hab.	5.001 a 50.000 hab.	50.001 a 500.000 hab.	+ 500.000 hab.
Sí	83,7	62,5	84,2	88,5	85,3	90,4	73,3	86,4	87,6	78,8	84,1
No	8,6	23,6	12,0	6,9	13,0	5,0	3,6	7,3	5,3	10,6	10,7
No ho sap	5,6	6,5	3,3	1,4	1,5	4,3	17,4	3,9	5,2	7,9	3,8
No respon	2,1	7,4	0,5	3,2	0,2	0,3	5,8	2,4	2,0	2,7	1,4

Maria Corominas

Professora de Ciències de la Comunicació
de la Universitat Autònoma de Barcelona

També resulta significativa la diferència de quasi deu punts segons la població del municipi: els habitants de les poblacions més petites (amb menys de 5.000 habitants) són els més partidaris de la necessitat que la ràdio i la televisió públiques existeixin i els dels municipis entre 50.001 i 500.000 habitants, els que menys: només un 78,8% dels habitants d'aquestes poblacions s'hi declara a favor i el 10,6%, en contra.

Però aquesta posició majoritàriament favorable a l'existència de la ràdio i la televisió públiques no es correspon, necessàriament, amb un coneixement òptim d'aquests mitjans. Als enquestats no se'ls preguntava que definissin teòricament què entenien per mitjans públics (sempre en relació amb la ràdio i la televisió), ni tampoc no se'ls demanava que en una llista amb emissores públiques i privades seleccionessin les primeres. Per esbrinar, a partir de l'enquesta, aquest grau de coneixement cal, doncs, recórrer a d'altres indicadors, entre els quals la "dependència" de l'Administració (4).

Tal com es reflecteix a la taula 2, en conjunt –menys el cas de Barcelona Televisió, amb un 36% que no ho sap o no respon–, la població enquestada identifica millor la dependència de les emissores de televisió (TVE1 amb l'Administració central; TV3, amb l'autonòmica; TV2 amb la central i Canal 33 amb l'autonòmica) que no pas de les emissores de ràdio (5)

Problement aquestes diferències s'han d'entendre en funció de l'audiència d'un mitjà i de l'altre. En aquest sentit i a més de les xifres generals, cal tenir en compte que el 97,7% dels enquestats declara que mira la televisió, per un 62,5% que diu explícitament que escolta la ràdio .

És possible també que aquest major o menor coneixement de la vinculació de les emissores a una administració

depengui, en el cas de la televisió, d'una banda, de l'antiguitat del canal i, de l'altra, del fet que sigui el primer –que també és, amb diferència, el que té més audiència– o el segon de la corporació corresponent. En ràdio, coincideix que el grau més alt de coneixement es correspon amb la major antiguitat de les emissores.

Un comentari particular mereix COMRàdio, en què més de la meitat dels enquestats (55,4%) o bé no sap identificar-ne la dependència de l'Administració o bé no respon, mentre que només en un 14,6% de respostes és vinculada a l'Administració local, davant d'un 26,2% que la relacionen amb l'autonòmica i un 3,8% que ho fa amb la central (6).

Finançament

En termes de finançament, no hi ha una concepció dominant que vinculi la ràdio i la televisió públiques en exclusiva amb el "diner públic". És més, la posició majoritària és a favor d'una fórmula que combini "diner públic i publicitat": una mica menys de la meitat dels enquestats (47,0%) es declara partidari d'aquesta via. No hi ha grans variacions en funció del lloc de residència –el percentatge més baix és el 43,6, corresponent als enquestats que resideixen a la demarcació de Lleida i el més alt, el 47,8, dels residents a la de Barcelona– o del sexe –el 47,6% de les dones i el 46,3% dels homes–. En canvi, quant a franges d'edat i d'acord amb la taula 3, hi ha quasi vint-i-cinc punts de diferència entre el 32,7% de la població de més de 64 anys que es manifesta partidària d'aquesta fórmula i el 57% dels enquestats del grup d'edats compreses entre 25 i 34 anys.

Es poden entendre aquestes dades com a acceptació social del sistema de finançament hegemònic de la ràdio i la televisió públiques, tant a escala estatal com a autonòmica o local; un model amb un pes molt elevat de la publi-

Taula 2

Ràdio i televisió públiques: Dependència de l'Administració

	TVE1	TV3	TV2	Canal 33	Barcelona Televisió	RNE	Catalunya Ràdio	COM Ràdio
Administració corresponent	75,7	72,7	71,9	71,1	55,5	60,3	57,2	14,6
Altres administracions	2,0	3,4	3,8	3,2	8,3	3,5	5,8	30,0
No ho sap / No respon	22,0	24,0	24,3	25,8	36,3	36,2	37,0	55,4

Taula 3

Ràdio i televisió públiques: Vies de finançament

	Total	Edat					
		16-17 anys	18-24 anys	25-34 anys	35-49 anys	50-64 anys	+ 64 anys
Només diner públic	14,0	29,6	10,0	11,2	14,4	15,7	14,5
Diner públic i publicitat	47,0	48,7	54,3	57,0	45,0	48,7	32,7
Només publicitat	24,2	10,8	25,8	23,3	27,3	23,1	23,4
No ho sap	12,4	10,2	8,6	6,4	12,1	9,8	24,2
No respon	2,5	0,6	1,3	2,0	1,3	2,7	5,3

citat i amb ingressos públics procedents de subvencions i no pas del cànon o impost específic (7).

D'una banda, aquest plantejament es reforça si tenim en compte que, quantitativament, la segona posició tant en termes generals com en tots els grups d'edat llevat dels individus de 16-17 anys és per al finançament exclusiu mitjançant la publicitat –24,2% del total d'enquestats– i la tercera (també amb l'única excepció del sector de població més jove), a través del diner públic en exclusiva –14,0% del total–. De l'altra, també l'abona el fet que només dos de cada deu enquestats (21,1%) es mostren disposats a pagar algun tipus d'impost específic "per veure la televisió pública", davant d'uns altres set (70,1%) que no.

Això no obstant, cal també puntualitzar que, en relació amb la publicitat, la mateixa enquesta permet entreveure una opinió un mica ambivalent ja que les respostes comentades més amunt es poden relacionar amb les que es donen a una altra pregunta on es planteja si en televisió n'hi hauria d'haver igual com ara, més o menys. En aquest segon aspecte, les respostes són contundents: el 90% diu menys.

2. Percepció del pluralisme

En sentit ampli, la noció de pluralisme informatiu remet a la multiplicitat de punts de vista en els continguts dels mitjans de comunicació, ja sigui en termes polítics com també socials, ètnics, religiosos, culturals, etc. L'informe del CAC proporciona una definició operativa, en funció de la qual "el grau de pluralisme d'un mitjà es pot mesurar en termes de la proximitat que hi ha entre la representació que fa de la societat

i la realitat social" (8). D'acord amb això, l'estudi d'opinió analitza la percepció que en té la població (major de 16 anys).

Un primer element d'anàlisi és la major o menor independència dels governs (i ja no, com anteriorment, de l'Administració) dels quals depenen els mitjans públics. El supòsit de partida correlacionaria una major independència amb un grau més alt de pluralisme. En aquest sentit, les respostes de l'estudi d'opinió són matisades. D'una banda, globalment, en una escala que va de 0 (gens independent) a 10 (molt independent) la (nota) mitjana és un 3,35; per tant, ens trobem en la gamma mitjana-baixa d'independència, tal com es recull a la taula 4 on queda situat en la sisena i darrera posició. Tot i això, també cal fer notar que el percentatge més alt de resposta es dona en la categoria "no ho sap": un 19,9%; en segon lloc hi ha la població que troba que els mitjans públics són "gens independents" (14,6%) i en tercer, la que se situa en un terme mitjà i els atorga un 5 (13,3%).

Hi ha variacions segons el lloc de residència –des del 3,11 de mitjana de la demarcació de Barcelona fins al 4,34 de la de Girona, passant pel 3,65 de Lleida i el 4,20 de Tarragona– i en funció de la població del municipi –del 4,09 als de menys de 5.000 habitants al 2,39 a Barcelona capital–.

Si ens fixem en les mitjanes, la valoració millor –però no per això òptima– correspon a la forma com els mitjans públics reflecteixen la realitat cultural (5,16 de mitjana, la màxima i l'única que se situa per sobre de cinc) i la social (4,85 de mitjana).

Quant a la manera com els mitjans públics reflecteixen la realitat de les diverses zones de Catalunya, no hi ha canvis substancials en funció del lloc de residència, tot i que els habitants de la demarcació de Girona (amb un 23,8% que

Taula 4

Ràdio i televisió públiques i percepció del pluralisme

	Realitat cultural	Realitat social	Zones de Catalunya	Plurals	Realitat política	Independència del Govern
0 gens	3,9	4,7	4,5	6,3	7,5	14,6
1	1,4	1,7	0,8	2,1	2,6	5,0
2	3,6	4,0	5,0	4,4	6,2	10,5
3	5,9	6,4	10,2	8,1	9,6	8,7
4	10,6	13,3	10,3	9,4	14,3	11,2
5	15,7	19,4	17,3	20,5	13,5	13,3
6	14,7	11,7	9,3	8,7	10,7	5,4
7	12,3	9,9	6,5	7,3	6,1	3,3
8	7,4	5,4	3,4	4,2	4,2	2,8
9	0,9	0,9	0,9	0,4	1,1	0,5
10 molt	1,1	1,0	0,6	1,1	1,1	0,9
No ho sap	16,9	15,9	25,0	22,8	17,31	19,9
No respon	5,7	5,7	6,3	4,7	5,9	3,6
Mitjana	5,16	4,85	4,53	4,50	4,30	3,35
Desviació típica	2,15	2,13	2,10	2,25	2,33	2,44

respon que “no ho sap”) atorguen la mitjana més alta (4,94) i els de la de Barcelona, la més baixa (4,45, amb un 26,3% de respostes dins de la categoria “no ho sap”) (9).

Davant la pregunta que interrogava directament sobre el pluralisme de la ràdio i televisió pública (10), la percepció millora, però també amb matisos. D’entrada, la mitjana global que se li atorga és 4,50. Quant a respostes, quantitativament predomina la categoria “no ho sap”, amb un 22,8%, seguida de la població que els atorga un 5 (20,5%), un 4 (9,4%) i un 6 (8,7%).

Tenint en compte que es tracta sobre el pluralisme, sembla pertinent analitzar diversos punts de vista. En aquest sentit, són significatives les diferències que, en termes de sexe, es poden trobar en les respostes (vegeu la taula 5). D’una banda, en tots els casos la mitjana és més alta entre les dones que no pas entre els homes: les diferències oscil·len entre 0,13 (zones de Catalunya i mitjans plurals) i 0,34 (realitat social). En la mateixa línia, les dones aproven els mitjans públics pel que fa a la manera com reflecteixen les realitats cultural (5,28) i social (5,02), mentre que tant els homes (5,05) com el conjunt de la població (5,16) només ho feien en el primer cas.

D’altra banda, però, també cal fer notar com entre les dones el percentatge més alt de respostes tendeix a trobar-se en la categoria que diu que “no ho sap” (en tots els casos, llevat de la informació sobre la realitat social), davant de la major diversificació que es troba entre els homes (en tres ocasions el percentatge més alt de respostes se situa en el 5; i en unes altres tres en el 0, el 3 i “no ho sap”, respectivament).

Una altra variable significativa és l’edat (vegeu les taules 6a, 6b i 6c). En aquest camp s’observa com en línies generals la ràdio i la televisió públiques tendeixen a ser vistes més plurals pels grups de població més joves i més grans. En aquests grups, però, també se solen concentrar el major nombre de respostes en la categoria “no ho sap”.

3. Ràdio i televisió: Sector públic i sector privat

És relativament curiós que pràcticament un terç de la població diu que no sap en quines condicions estan (millors,

Taula 5

Ràdio i televisió públiques i percepció del pluralisme. Per sexes

	Realitat cultural		Realitat social		Zones de Catalunya		Plurals		Realitat política del Govern		Independència	
	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H
0 gens	4,1	3,7	4,6	4,7	4,8	4,3	6,0	6,7	6,6	8,5	13,3	16,0
1	0,5	2,3	0,6	2,8	0,2	1,5	0,6	3,8	1,3	3,9	4,7	5,3
2	3,3	3,9	4,1	3,9	4,0	6,0	3,8	5,1	5,9	6,5	10,2	10,9
3	3,9	8,0	4,2	8,7	8,4	12,2	7,2	9,1	6,5	12,8	6,6	10,9
4	9,6	11,6	10,7	16,1	8,9	11,7	9,7	9,1	14,2	14,4	8,6	14,0
5	15,4	15,9	19,9	18,9	18,6	15,8	20,5	20,5	15,0	11,8	15,2	11,3
6	16,2	13,0	13,4	9,9	9,8	8,7	6,9	10,6	10,6	10,8	5,1	5,8
7	11,9	12,8	9,8	9,9	6,7	6,2	7,6	6,9	4,8	7,6	2,7	4,0
8	6,4	8,4	4,8	6,0	2,9	4,0	2,9	5,5	4,8	3,6	3,3	2,4
9	1,0	0,8	0,9	0,9	0,4	1,5	0,2	0,6	1,0	1,2	0,7	0,3
10 molt	1,5	0,7	1,5	0,5	0,5	0,7	1,4	0,8	0,7	1,6	1,1	0,8
No ho sap	18,8	14,9	18,4	13,3	26,3	23,5	28,7	16,4	21,7	12,7	25,1	14,4
No respon	7,3	4,0	6,9	4,4	8,4	4,1	4,6	4,8	7,1	4,5	3,4	3,9
Mitjana	5,28	5,05	5,02	4,68	4,59	4,46	4,57	4,44	4,43	4,18	3,47	3,24
Desviació típica	2,13	2,16	2,13	2,12	2,05	2,15	2,19	2,29	2,25	2,40	2,51	2,36

Taula 6a

Ràdio i televisió públiques i percepció del pluralisme. Per edats

	Realitat cultural						Realitat social					
	Edat						Edat					
	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	+ 64	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	+ 64
0 gens	9,8	0,6	3,3	2,3	8,4	3,3	9,8	2,2	7,5	2,0	7,4	3,5
1	---	0,4	2,2	2,4	1,2	0,3	0,7	0,8	2,3	2,4	2,1	0,5
2	---	3,8	3,4	4,4	5,0	1,7	0,5	4,5	2,6	4,1	5,7	3,9
3	6,6	1,4	6,9	8,2	3,8	6,9	10,9	4,7	9,1	7,0	4,8	4,8
4	15,3	13,0	6,2	16,6	12,3	3,0	9,2	17,6	11,2	16,3	16,0	6,6
5	9,4	21,0	11,2	18,4	17,6	11,9	23,6	21,5	15,2	26,1	19,7	12,5
6	3,8	25,8	22,0	11,7	10,6	9,6	1,4	16,8	15,3	10,5	10,1	9,5
7	17,7	12,6	16,5	10,6	12,4	9,1	18,1	13,1	14,3	8,5	6,8	6,9
8	11,6	4,7	11,8	6,3	6,4	6,7	5,8	4,5	6,7	5,3	6,0	4,2
9	0,7	3,8	0,1	0,7	0,4	0,4	1,2	1,2	1,2	0,4	1,3	0,6
10 molt	0,8	0,3	1,8	2,6	0,3	0,1	---	---	1,7	1,9	1,0	0,1
No ho sap	23,0	8,1	7,2	12,1	16,7	37,8	18,1	7,1	5,7	13,1	14,3	37,0
No respon	1,4	4,4	7,3	3,7	4,7	9,3	0,6	5,9	7,2	2,3	4,7	10,1
Mitjana	5,04	5,57	5,51	5,00	4,69	5,21	4,70	5,07	4,92	4,91	4,56	4,84
Desviació típica	2,56	1,63	2,17	2,10	2,33	2,16	2,35	1,78	2,37	1,93	2,30	2,13

Taula 6b

Ràdio i televisió públiques i percepció del pluralisme. Per edats

	Zones de Catalunya						Plurals					
	Edat						Edat					
	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	+ 64	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	+ 64
0 gens	9,8	3,2	6,2	3,8	6,8	1,8	10,1	5,9	9,9	6,0	6,8	2,6
1	---	0,7	0,6	1,3	1,0	0,4	---	0,8	3,2	3,5	1,4	1,4
2	5,9	2,7	6,6	5,3	6,6	2,9	0,7	2,9	4,6	4,2	6,7	3,7
3	11,7	9,1	13,2	11,2	11,4	5,3	10,1	4,8	9,0	11,0	7,3	6,3
4	3,1	12,6	9,2	9,5	14,1	7,9	8,8	9,6	10,7	11,6	11,9	2,7
5	3,3	21,9	17,1	24,8	16,9	7,3	3,2	25,6	18,2	26,6	18,1	16,8
6	2,3	16,3	11,4	7,4	8,5	6,6	14,5	14,0	7,9	6,3	10,2	6,6
7	17,1	6,9	9,0	7,1	4,0	3,6	12,1	12,7	10,0	5,4	6,7	3,2
8	1,8	1,4	5,6	2,2	1,9	5,8	0,5	2,8	4,9	4,2	5,2	4,1
9	---	1,6	0,3	0,2	1,5	1,7	0,8	1,6	0,2	0,3	0,1	0,2
10 molt	---	0,2	0,7	0,9	0,9	0,1	---	0,5	1,7	1,0	2,2	0,1
No ho sap	43,9	20,2	11,8	21,1	21,8	46,1	38,7	14,3	16,4	17,0	20,4	42,0
No respon	1,3	3,0	8,3	5,4	4,4	10,4	0,6	4,5	3,3	3,1	3,1	10,5
Mitjana	4,07	4,79	4,53	4,48	4,16	5,03	4,37	4,96	4,34	4,32	4,54	4,61
Desviació típica	2,65	1,80	2,21	1,94	2,16	2,19	2,45	2,06	2,47	2,11	2,34	2,06

Taula 6c

Ràdio i televisió públiques i percepció del pluralisme. Per edats

	Realitat política						Independència del Govern					
	Edat						Edat					
	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	+ 64	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	+ 64
0 gens	9,8	3,1	8,5	6,1	12,1	6,5	10,8	17,1	17,4	16,8	16,0	6,3
1	---	1,3	3,5	5,4	1,1	0,6	0,5	1,4	7,0	7,1	5,8	2,9
2	7,1	6,8	7,6	7,8	5,6	2,7	7,3	7,2	11,3	12,7	10,8	9,6
3	24,4	11,7	8,3	8,1	12,1	6,1	13,6	6,4	9,7	11,0	9,2	5,0
4	7,8	17,7	17,6	19,4	14,2	3,2	2,5	13,5	13,9	13,3	10,2	7,0
5	12,5	16,0	16,3	14,3	12,4	9,1	22,3	23,0	10,5	13,1	14,3	7,2
6	13,5	14,0	9,3	14,2	9,6	5,9	14,1	10,4	5,2	3,3	6,7	2,4
7	2,9	8,1	5,4	5,6	5,5	7,3	1,0	2,2	4,7	2,6	4,2	3,1
8	1,5	3,6	4,6	1,5	5,2	7,2	0,8	1,2	3,9	3,1	2,2	3,6
9	---	0,2	1,3	1,2	0,3	2,5	0,7	0,3	---	1,2	0,1	0,6
10 molt	0,6	0,7	2,4	1,1	1,2	0,1	---	1,1	1,0	1,5	0,5	0,5
No ho sap	18,5	12,3	8,7	11,3	14,7	39,3	25,9	13,3	12,1	12,9	18,3	41,8
No respon	1,3	4,6	6,5	4,0	5,9	9,4	0,6	3,0	3,1	1,5	1,6	9,8
Mitjana	3,75	4,56	4,26	4,16	4,03	4,90	3,83	3,64	3,22	3,18	3,26	3,66
Desviació típica	2,07	1,92	2,41	2,17	2,44	2,68	2,13	2,35	2,47	2,47	2,38	2,50

Taula 7

Ràdio i televisió públiques. Condicions de competència amb el sector privat

	Total	Sexe		Edat					
		Home	Dona	16-17 anys	18-24 anys	25-34 anys	35-49 anys	50-64 anys	+ 64 anys
Millor	15,0	15,2	14,7	8,5	12,5	19,8	21,1	12,2	8,0
Igual	28,1	29,8	26,5	25,2	33,1	27,5	26,5	30,8	25,2
Pitjor	21,3	25,9	17,0	22,4	30,6	22,2	21,2	25,7	9,5
No ho sap	31,7	25,8	37,2	42,5	17,0	27,4	29,2	30,3	48,7
No respon	3,9	3,2	4,6	1,3	6,9	3,0	2,0	1,0	8,6

iguals o pitjors) la ràdio i la televisió públiques a l'hora de competir en el mercat audiovisual (11). En aquest aspecte hi ha, però, diferències significatives, tal com es pot observar a la taula 7, tant per franges d'edat com entre homes i dones.

En termes generals, es pot interpretar que la pregunta planteja algunes dificultats, ja sigui de comprensió o en l'enunciat, perquè en altres aspectes hi ha una opinió formada sobre la ràdio i la televisió públiques i privades.

Per exemple, l'enquesta permet comparar la percepció sobre els mitjans pel que fa a la "presència de polítics", a la qual correspon una mitjana de 2,37 en els públics i 2,31 en els privats. En concret i respectivament, un 42,2% i un 37,3% dels enquestats troben que hi ha "molta" presència; també resulta significatiu, però, que un terç llarg (36,3% i 35,2%) la valora com a "adequada".

En una línia semblant, que tendeix més aviat a l'acceptació o a l'aprovació de la situació de fet, el 37,3% dels enquestats opina que la informació sobre qüestions polítiques als mitjans públics és "adequada" (12), seguit, certament, del 34,4% que considera que és "molta" (13).

Així mateix, l'enquesta també recull una valoració sobre els informatius i diverses emissores de ràdio i televisió –que encara que a les preguntes concretes no s'identifiquin així, són públiques i privades–. La taula 8 n'ofereix una comparació, tant en termes de la valoració dels informatius en general com de la credibilitat en particular.

Una primera lectura de la taula 8, i especialment si no més atenem les mitjanes, pot suggerir que almenys hi ha un grau de satisfacció suficient en relació amb els informatius dels diversos canals, ja que en tots els casos la xifra supera el 5. Seguint el símil amb les qualificacions esco-

lars, la valoració per a Catalunya Ràdio, TV3 (mitjans públics) i Ser/ Ràdio Barcelona (privat) pràcticament és de notable.

Encara en aquest nivell, la ràdio apareix més ben valorada que no pas la televisió. Amb tot, cal precisar que, en general, la mitjana de les emissores de televisió és el resultat d'un nombre molt més alt de respostes.

Per complementar la imatge sobre la percepció general dels diversos canals, l'enquesta d'opinió presenta també una valoració general de les diverses emissores de televisió i de ràdio, tal com es recull a la taula 9. De nou, cal observar aquí com la valoració més alta en el cas de la ràdio es correspon també amb un nombre molt més baix de respostes (14), així com les primeres posicions per a les emissores de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (ara amb Canal 33 inclòs) i per Ser / R. Barcelona.

Malgrat que no s'analitzin en detall les particularitats o diferències per sectors, val la pena remarcar que, entre les vint cadenes o emissores de ràdio o de televisió, les dones en fan una valoració més alta que no pas els homes en 18 casos: les dues excepcions són Com Ràdio i RAC 1.

L'enquesta aprofundeix encara en la percepció de la televisió i, en particular, sobre la correlació que s'estableix entre els diversos tipus de programes i les emissores. En aquesta línia, la taula 10, tot i que no és exhaustiva en el sentit que no aplega pas tots els tipus de programes, il·lustra la tendència a vincular uns continguts amb un tipus de programació.

Des d'una altra perspectiva, les xifres d'audiència de televisió corresponents al mes en què es va realitzar l'enquesta (febrer de 2001) confirmen la posició central de TV3, que va ocupar la primera posició amb un 23% de

Taula 8. Informatius de televisió i ràdio (mitjana/percentatge de respostes)

Valoració general			Credibilitat		
- Catalunya Ràdio	7,39	31,2%	- Catalunya Ràdio	7,12	28,6%
- TV3	7,10	75,1%	* Ser / R.Barcelona	6,86	20%
* Ser /R.Barcelona	6,91	21,8%	- TV3	6,77	70,4%
* Onda Cero/ORambra	6,68	16%	* Onda Cero /ORambra	6,65	14,7%
* Tele 5	6,59	69,8%	* Canal Plus	6,60	22,2%
Ràdio local	6,59	6,9%	* Ona Catalana	6,50	9,8%
* Canal Plus	6,57	21,4%	* Tele 5	6,40	64,6%
* Ona Catalana	6,49	9%	- Canal 33	6,23	43,3%
- TV2	6,43	56,7%	Ràdio local	6,31	6,7%
- RNE	6,34	11,9%	- Com Ràdio	6,13	8%
- Canal 33	6,32	41,9%	- TV2	6,11	54,3%
- Com Ràdio	6,31	7,7%	TV Local	6,08	8,9%
- Ràdio 4	6,29	4,7%	- RNE	6,05	11,3%
* Antena 3	6,28	68,7%	* Antena 3	6,03	63,5%
TV Local	6,02	7,5%	* Cope	5,82	12,7%
- TVE 1	5,96	70%	- TVE 1	5,64	67,2%
* Cope	5,87	13,8%	* Ràdio 4	5,51	4,7%

En cursiva, emissores de ràdio. – mitjans públics. * mitjans privats

Taula 9

Valoració general d'emissores de televisió i de ràdio (mitjana/% respostes)

Televisió			Ràdio		
* Via Digital	7,29	4,5%	- Catalunya Ràdio	7,43	36,7%
* Canal Satélite Digital	7,17	8,8%	* Ser / Ràdio Barcelona	6,96	27,7%
- TV3	6,83	88,2%	* Onda Cero/Onda Rambla	6,74	20,5%
* Canal Plus	6,80	32,9%	Ràdio local	6,59	9,2%
- Canal 33	6,44	75,7%	* RAC 1	6,44	7,4%
- TV2	6,09	79,9%	- Com Ràdio	6,42	10,6%
* Tele 5	6,05	87,2%	* Ona Catalana	6,12	11,3%
* Antena 3	6,01	85,9%	- Ràdio 4	5,82	5,2%
Televisió local	5,65	10,3%	- RNE	5,81	16,1%
- TV1	5,33	86%	* Cope	5,74	19,6%

Taula 10.

Televisió: Tipus de programes i canal on es miren (en percentatge, tres primers)

Informatius		Cinema		R.esportives		Esports		Magazins	
TV3	57,3	Tele 5	51,4	TV3	49,6	No en veu	48,2	No en veu	55,3
Tele 5	39,7	TV3	47,8	TVE1	27,9	TV3	31,2	Antena 3	22,2
TVE 1	34,4	Antena3	47,0	No en veu	38,3	Canal 33	22,0	Tele 5	17,8

(Un mateix tipus de programa és, o pot ser, mirat en més d'un canal)

quota de pantalla, seguida de Tele 5 (19%), Antena 3 (19,6%) i TVE 1 (18,7%). Dues retransmissions de partits de futbol –tot i que un 38,3% d'individus declaraven a l'enquesta que no veien retransmissions esportives però també en correspondència amb el 50,1 que en una altra pregunta de la mateixa enquesta deien que els interessava la programació esportiva en televisió— i un capítol de la sèrie Veterinaris es van situar, per aquest ordre, en les tres primeres posicions tot superant el milió d'espectadors.

4. Síntesi i reflexió final

En síntesi, i molt a grans trets, tal com s'ha argumentat, la lectura de les dades de l'enquesta d'opinió dibuixa un panorama marcat per:

Un consens social molt ampli a favor de la radiotelevisió pública, amb un lleuger afebliment en el sector d'edat més jove (16-17 anys), de les persones de més de 64 anys i entre els individus de municipis entre 50.001 i 500.000 habitants.

Un coneixement social relatiu de la vinculació entre les emissores de radiotelevisió pública i les administracions corresponents, significativament menor en el cas de la ràdio.

Una posició majoritària a favor del finançament mixt de la radiotelevisió pública mitjançant publicitat i "diner públic" no procedent d'un impost específic.

Una opinió bastant formada –però amb un significatiu 20% que no ho sap– sobre una dependència excessiva dels mitjans públics envers els governs.

Una valoració en la gamma mitjana-baixa i decreixent pel que fa a la capacitat dels mitjans públics de ràdio i televisió per reflectir la realitat cultural, la realitat social, les di-

verses zones de Catalunya, la pluralitat i la realitat política.

No hi ha correspondència directa entre aquesta percepció i la dels experts consultats pel CAC.

Les dones, els més joves i els més grans tendeixen a percebre els mitjans públics més plurals.

No es defineix una imatge nítida en termes generals dels mitjans públics (ràdio i televisió) en comparació amb els privats.

Són considerats de forma força similar pel que fa a la presència dels polítics i també en la valoració general dels informatius i la credibilitat.

Catalunya Ràdio i TV3 (públiques) són els mitjans més ben valorats.

No es poden extreure conclusions sobre els mitjans locals que s'identifiquen com a "televisió local" o "ràdio local" sense especificar si es tracta d'emissores públiques, privades o incloent els dos tipus.

Cal entendre que aquesta enquesta proporciona una primera aproximació a la percepció dels mitjans públics en general i del pluralisme en particular. En tractar-se d'un estudi puntual, cal considerar els resultats com uns primers indicadors que, eventualment i en el cas que aquesta línia tingui continuïtat, podran evolucionar i definir algunes tendències.

Això no obstant, aquests primers resultats aporten, per primera vegada a Catalunya, una llum diferent a la que projecten habitualment els d'audiència. Efectivament, la informació sobre l'audiència dels mitjans de comunicació es pot considerar un indicador sobre la percepció que els individus en tenen: més o menys positiva o més o menys orientada a uns programes o a uns altres en funció dels consums. Es tracta, però, d'un indicador que en realitat considera els individus com a consumidors, d'acord amb la lògica de la publicitat, que és l'estímul dels estudis so-

bre aquest àmbit. La iniciativa del cac d'encarregar un estudi d'opinió –malgrat les limitacions que es poden assenyalar de les enquestes d'opinió– representa un pas per estudiar la percepció dels individus sobre els mitjans entenent-los o considerant-los més com a ciutadans, d'acord amb la lògica associada a l'organisme regulador.

Notes

1 Vegeu l'Informe relatiu al pluralisme informatiu dels mitjans de ràdio i televisió que es va presentar al Parlament el 14 de juny de 2001 (Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya, núm.200, 21 de juny de 2001).

2 Enquesta realitzada per l'Institut Opina a 1.600 persones a Catalunya (400 a cada província) mitjançant entrevista telefònica. L'univers d'anàlisi era la població major de 16 anys i resident a llars amb telèfon. El marge d'error és de $\pm 2,45\%$ per un marge de confiança del 95% sota el supòsit de màxima indeterminació ($p=q=50\%$). La mostra es va dissenyar de manera que el marge d'error per a cadascuna de les quatre províncies fos de $\pm 4,90\%$ per un marge de confiança del 95% i sota el supòsit de màxima indeterminació ($p=q=50\%$).

3 Per interpretar aquestes xifres també cal tenir en compte que en aquesta franja d'edat hi ha el menor nombre de respostes: 51.

4 En concret, la pregunta deia: «De quina Administració pública creu vostè que depenen els mitjans de comunicació que li diré a continuació: TV1, TV2, TV3, Canal 33, Televisió de Barcelona, RNE, Catalunya Ràdio i ComRàdio.» La resposta permetia quatre opcions: l'Administració central, l'autònoma, la local o no ho sap / no contesta.

5 En televisió, aquesta xifra s'obté a partir de respostes a la pregunta: «Quin o quins canals de televisió acostuma vostè a veure?», tot sumant els percentatges següents: no mira la televisió, 1,1%; no ho sap, 1,0% i no respon 0,2%; la resta –és a dir, 97,7%– declara que mira algun o alguns canals. En ràdio, a la pregunta «Quina o quines cadenes radiofòniques acostuma vostè a escoltar?», un 17% diu que no ho sap i un 19,6% no respon; la resta (62,5%) identifica alguna o algunes emissores.

6 ComRàdio es defineix com «la ràdio pública» impulsada pel Consorci de la Comunicació Local (ccl), que al seu torn està integrat «per la Diputació de Barcelona i un centenar de municipis, entre els quals s'hi compta l'Ajuntament de Barcelona» (<http://comradio.com>, [Consulta: novembre de 2001]). El ccl també compta amb la iniciativa com Emissores (<http://www.comemissores.com>), que aplega un centenar d'emissores municipals de ràdio.

7 A Espanya el cànon sobre ús i tinença de receptors es va eliminar l'any 1966.

8 Vegeu el Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya, núm. 200, pàg. 5. De forma més àmplia, vegeu les reflexions sobre el concepte «pluralisme» als apartats 1 i 2 de l'Informe (pàg. 3-5).

9 Com a contrast, val la pena recordar que els experts consultats pel cac per a l'elaboració de l'Informe tenien una posició més crítica: «La representació deficitària del territori és entesa, per unanimitat, com l'assignatura pendent de tots els mitjans de comunicació i factor determinant que accentua les mancances pluralistes dels mitjans» (pàg. 11).

10 «En quina mesura creu vostè que els mitjans de comunicació públics són plurals? (0 = gens plurals; 10 = molt plurals)».

11 L'enunciat de la pregunta era: «Creu vostè que els mitjans de comunicació públics estan en millor, igual o pitjor condició que els privats a l'hora de competir en el mercat audiovisual?».

12 Cal fer notar algunes diferències apreciables entre franges d'edat: el 51,1% dels joves de 16-17 anys, el 32,3% de 18 a 24, i el 44,1% dels individus de 25 a 34.

13 En comparar explícitament mitjans públics i privats en aquestes qüestions de representació política, es pot entendre que l'enquesta participa en certa forma de la tendència a (quasi) igualar pluralisme i representació política. En aquest sentit, a les conclusions (pàg. 10 i següents) de les entrevistes amb experts i representants de col·lectius socials, l'Informe diu textualment: «És generalitzada la percepció que els mitjans audiovisuals de Catalunya són poc plurals i que hi ha una tendència excessiva a associar, conscientment o inconscientment, el pluralisme amb la representació política» (pàg.11).

14 Aquest també és el cas, en televisió, de les dues plataformes digitals on, a més, hem d'entendre que hi ha un abonament, de la local i de Canal Plus.

Recomanació del Consell d'Europa sobre el pluralisme als mitjans de comunicació

El 20 de desembre del 2000, el Comitè de Ministres del Consell d'Europa va aprovar la Recomanació Rec(2000)23, relativa a la independència i les funcions de les autoritats de regulació del sector de la radiodifusió. Les seves línies directrius, presentades de forma resumida, són les següents.

1 Quadre legislatiu general

Els Estats membres haurien d'establir autoritats de regulació del sector de la radiodifusió. Els reglaments i procediments que regulin el seu funcionament haurien d'establir amb claredat la seva independència i protegir-la.

La llei ha de definir clarament les obligacions i les competències de les autoritats de regulació, així com els mitjans per al seu funcionament, els procediments de nominació dels seus membres i les modalitats del seu funcionament.

2 Nominació, composició i funcionament

Les regles que regeixin aquestes autoritats, en particular la seva composició, són un element clau de la seva independència. Així doncs, s'haurien de definir les regles de manera que protegeixin les autoritats de tota ingerència externa, especialment per part de les forces polítiques o d'interessos econòmics.

A tal efecte, les regles haurien de definir clarament un règim d'incompatibilitats de manera que s'eviti:

- que les autoritats de regulació estiguin sota la influència del poder polític;
- que els membres de les autoritats de regulació exerceixin funcions o tinguin interessos en empreses o altres organismes del sector dels mitjans de comunicació, o en sectors connexos, que poguessin provocar un conflicte d'interessos en qualitat de membre de l'autoritat de regulació.

D'altra banda, les regles haurien de garantir que els membres de les autoritats:

- siguin elegits de manera democràtica i transparent;
- no rebin cap mandat ni rebin instruccions de cap particular ni instància;
- s'abstinguin d'efectuar declaracions o d'emprendre tota acció susceptible de causar perjudici a la independència de les seves funcions o d'extreure'n cap profit.

Les regles haurien de definir allò relatiu a la revocació dels seus membres, de manera que s'eviti que aquesta pugui ser un mitjà de pressió política.

En particular, la revocació només hauria de ser possible en el cas de no respectar les regles en matèria d'incompatibilitats.

Donat el caràcter específic del sector de la radiodifusió, les autoritats de regulació haurien d'incloure experts en les matèries que els siguin assignades.

3 Independència financera

La llei hauria d'establir criteris clars pel que fa a les modalitats de finançament de les autoritats de regulació; és un altre element clau de la seva independència.

Les autoritats públiques no haurien d'utilitzar el seu poder de decisió financera per interferir en la independència de les autoritats de regulació.

4 Poders i competències

Poders en matèria de regulació

Subjectes a una delegació clarament definida pel legislador, les autoritats de regulació haurien de tenir el poder d'adoptar normes i línies directrius de regulació relatives a les activitats dels operadors.

Concessió de llicències

Una de les tasques essencials de les autoritats de regula-

ció del sector és normalment la concessió de llicències de radiodifusió. La llei hauria de definir clarament les condicions fonamentals i els criteris que regeixin la concessió i renovació de les llicències.

Les regles que regulin els procediments de concessió de llicències haurien de ser clares i precises, i aplicades de manera oberta, transparent i imparcial. Les decisions preses en la matèria per les autoritats reguladores hauria de ser objecte d'una apropiada publicitat.

Les autoritats de regulació haurien de prendre part en el procés de planificació de les freqüències nacionals atribuïdes als serveis de radiodifusió. Haurien de tenir plenes competències en l'autorització als operadors a prestar serveis de programes sobre les freqüències atribuïdes a la radiodifusió. Això darrer no té cap efecte sobre l'atribució de freqüències als operadors de xarxes de transmissió, en aplicació de la legislació de telecomunicacions.

Seguiment del respecte als compromisos i obligacions dels radiodifusors

Una altra funció essencial de les autoritats de regulació hauria de ser la vigilància sobre el respecte a les condicions establertes per la legislació i les llicències atorgades. En particular, haurien de vigilar el respecte en base als principis i enunciats de la Directiva Europea de Televisions sense Fronteres, amb especial èmfasi als principis definits a l'article 7.

Les autoritats de regulació no haurien d'exercir cap control a priori sobre els programes, i la seva vigilància hauria de ser sempre després de la seva emissió.

Les autoritats de regulació haurien de tenir el dret de sol·licitar i rebre informacions als radiodifusors, atès que això és necessari per al correcte desenvolupament de la seva tasca.

Les autoritats de regulació haurien de tenir plenes competències per examinar totes les queixes que hi pugui haver dins del seu àmbit d'actuació i de publicar de forma periòdica les seves conclusions sobre la matèria.

Quan un radiodifusor no respecti la llei o les condicions específiques de la seva llicència, les autoritats de regulació

haurien de tenir la capacitat d'imposar sancions de conformitat amb la llei.

La llei ha de preveure i establir una sèrie de sancions, començant per l'advertència. Tota sanció ha de ser proporcionada i no es pot prendre sense que el radiodifusor hagi tingut la possibilitat d'explicar-se. D'altra banda, tota sanció ha de ser susceptible de control pels tribunals competents segons la llei de cada Estat membre.

Competències enfront dels radiodifusors de servei públic

Les autoritats de regulació poden assumir la funció pròpia dels òrgans de control dels ens de radiodifusió pública, respectant sempre la seva independència editorial i la seva autonomia institucional.

5 Responsabilitat

Les autoritats de regulació haurien de donar comptes de la seva activitat, per exemple a través d'informes ad hoc relatius a les seves activitats o a l'exercici de les seves missions.

Amb l'objectiu d'assegurar la independència de les autoritats de regulació, és necessari que siguin controlades únicament en relació amb la legalitat de les seves activitats, així com a la correcció i transparència del seu funcionament financer. Pel que fa referència a la legalitat de les seves activitats, aquesta supervisió hauria de ser efectuada solament a posteriori.

Tota decisió presa i norma de regulació adoptada per les autoritats de regulació hauria de ser:

- fonamentada i de conformitat amb el dret estatal;
- susceptible de control pels tribunals competents segons la llei estatal;
- pública.

El text complet de la Recomanació pot trobar-se a:

<http://www.humanrights.coe.int/media/documents/legal%20texts/regulatory-authorities.doc>